

Aika	15.3.2018 klo 9-12
Paikka	Perheiden talo, Tampere
Osallistujat	Mohammed Abbas, kokemusasiantuntija, Nokia Katri Alamettälä, perheneuvoja, Kolmostien Terveys oy/ Parkano Maria Antikainen, projektikoordinaattori, Pirkanmaan LAPE Pirta Hakkarainen, harjoittelija, Tampereen Harjun seurakunta Sanni Harju, sosiaalityöntekijä, perhe- ja sosiaalipalvelut, Lempäälä Kristiina Harsu, työ- ja toimintakykyetuksien ratkaisukeskuksen päällikkö, KELA/ Keskinen vakuutuspiiri Matleena Haukkala, harjoittelija, Pikassos Tuula Hietala, sosiaaliohjaaja, Mäntänvuoren terveys Oy, Mänttä-Vilppula Pia Hietanen, suunnittelija, äitiys- ja lastenneuvola, Tampere Ulla-Mari Hutko, kasvatuksen toimialajohtaja, Valkeakoski Sääksmäen seurakunta Anja Jalonen-Männikkö, osastonhoitaja, äitiys- ja lastenneuvola, Tampere Mervi Janhunen-Ruusuvuori, toimialajohtaja, Setlementti Tampere ry Merja Jokela, vs. varhaiskasvatuksen työalajohtaja Lumi Karjalainen, maahanmuuttajatyön koordinaattori, Nokia Sirpa Karjalainen, hankekoordinaattori, Pikassos Sanna Karvinen, perhetuvan vastaava ohjaaja, Lempäälä Jenni Karsio, Ensi- ja turvakodin johtaja, Tampereen ensi- ja turvakoti ry Tanja Keinänen, suunnittelija, Kela Niina Kettunen-Niemi, varhaiskasvatuksen suunnittelija, Kangasala Jenni Kilpinen, lasten ja nuorten psykologi, Urjalan kunta Jaana Koivisto, projektikoordinaattori, Pirkanmaan LAPE Kirsi Koponen, palveluohjaaja/Perheiden talo, Tampere Anne Kytölä, ylihoitaja/ hyvinvointikoordinaattori, Pirkkala Marianna Lehtinen, johtava koordinaattori/ kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut, Tampere Tuula Lehto, sosiaalityöntekijä, sosiaalipalvelut Pälkäne (Kangasala) Saija Lehtonen, varhaiskasvatuksen perheohjaaja, Hämeenkyrö Ritva Leijala, palvelupäällikkö/ Mäntänvuoren terveys, Mänttä-Vilppula Anneli Leponen, osastonhoitaja, äitiys- ja lastenneuvola, Tampere Ann-Mari Loppi, MLL perhekahvilavastaava, Valkeakoski Sari Miettinen, projektikoordinaattori, Pirkanmaan LAPE Nanna Miettunen, projektikoordinaattori, Pirkanmaan LAPE Maija Mäkinen, hyvinvointikoordinaattori, Kangasala Mia Niemi, sosiaalityöntekijä, Tampere Suvi Niemi, sosiaalityöntekijä, Virrat Elina Ojanen, terveyskeskuslääkäri (neuvola- ja koululääkäri), Tampere Laura Parviainen, kokemusasiantuntija, Tampere Eveliina Peltomäki, terveydenhoitaja, Hämeenkyrö Sari Pere-Vähämaa, sosiaaliohjaaja, työllisyyspalvelut, Kangasala Anne Perälä, hyvinvointikoordinaattori, Kihniö/Parkano Karita Pettinen, sosiaalityöntekijä, Pelastakaa Lapset ry Tuija Peurala, hallintojohtaja/hyvinvointikoordinaattori, Orivesi Pirita Rantanen, perhepalvelukoordinaattori, Sastamala

Johanna Rauma, johtava sosiaalityöntekijä/ perhekeskus, Nokian kaupunki
 Anni Raunio, perhehoidon johtaja, Kehitysvammaisten palvelusäätiö
 Kaija Reiman-Salminen, toiminnanjohtaja, MLL Tampereen osasto
 Tiia Ritola, lapsityönohjaaja, Kangasalan seurakunta
 Anne Ryyppö-Prami, johtava varhaiskasvatuksen ohjaaja, Tampereen Harjun seurakunta
 Maarit Räikkä, nuorisotyönohjaaja/ kouluikäistyö, Pirkkalan seurakunta
 Tanja Salmisto, ohjaava erityisopettaja, Valkeakoski
 Sari Salomaa-Niemi, erikoissuunnittelija/kasvatus- ja opetuspalvelut, Tampere
 Juha Santala, lehtori, TAMK
 Mika Seppänen, sivistysjohtaja, Vesilahti
 Reija Siitonen, perhetyöntekijä, Sosiaalipalvelut Pälkäne (Kangasala)
 Sari Sillanpää, kirjastonhoitaja, Sastamala
 Pirjo Sillman, erityistyöntekijä, Tampere/ Parasta Lapsille
 Satu Sukanen, sosiaaliohjaaja/ vammaispalvelut, Tampere
 Anu Tassberg, diakoniatyöntekijä, Hämeenkyrön seurakunta
 Ari Tiensuu, toiminnanjohtaja/ kriisikeskusjohtaja, Sastamalan seudun mielenterveysseura ry
 Katri Toivonen, koulukuraattori, Kihniö
 Pia Turvala, terveydenhoitajien esimies/ perhekeskus, Hämeenkyrön kunta
 Tuija Ukkonen-Erenius, sosiaalityöntekijä/ yhdyspintatyö/ perhepalvelut, Tampere
 Karoliina Valonen, MLL Punkalaidun
 Kirsi Valtanen, perhetyön palvelupäällikkö, Ylöjärvi
 Päivi Viitanen – Marchegiano, projektikoordinaattori
 Kari Vilkkö, vastaava erityyöntekijä, Miessakit ry
 Teija Virtanen, sosiaalityöntekijä/ lastenvalvoja, perhekeskustiimin vetäjä, Akaan kaupunki
 Henna Vuorela, kokemusasiantuntija, Tampere
 Petteri Väkiparta, avoimen päiväkotij- ja iltapäiväkerhotoiminnan johtaja, MLL Nokia
 Merja Värri, johtava psykologi/ vastaanottotoiminta, Tampere

	Asia	Pirkanmaan LAPEn perhekeskustoimintamallin kehittämistyöryhmän ja PRO SOS -hankkeen yhteinen kehittämissaamu
1	Esittäytymiskierros	Käytiin esittäytymiskierros. Mukana oli Pirkanmaan LAPEn perhekeskustyöryhmäläisiä ja erikseen kutsuttuja aikuisten palveluiden edustajia ympäri Pirkanmaata.
2	Aikuissosiaalityö ja muut aikuisten palvelut	PRO SOS -hankkeen hankekoordinaattori Sirpa Karjalainen kertoi aikuissosiaalityön kehittämishankkeesta sekä aikuisten palveluiden ja perhekeskustoimintamallin yhdyspinnoista. Ks. diaesitys muistion liitteenä. Perhetyöntekijä Reija Siitonen ja aikuissosiaalityön sosiaalityöntekijä Tuula Lehto kertoivat Pälkäneen toimintamallista. Yhteinen lapsiperheteriimi kokoontuu viikoittain, mukana myös aikuissosiaalityö sekä toisinaan koulukuraattori ja/tai koulupsykologi. Lapsiperheiden aikuiset ovat aikuissosiaalityön asiakkaita. Lapsiperheiden sosiaalityön, perhetyön ja aikuissosiaalityön työntekijät työskentelevät yhteistyössä. Lastensuojeluperheiden aikuisten asiakkuus on

		<p>lapsiperheiden sosiaalityöntekijöillä. Lapsiperheiden aikuisilla varhaisen tuen tarve nousee esiin ja varhaisella tuella voidaan ehkäistä raskaampien palveluiden tarvetta. Perheen tilannetta käsitellään kokonaisvaltaisesti. Esim. työllisyysasioiden yhteydessä voi tulla esiin lapsiin liittyviä tarpeita.</p> <p>Pälkäneellä myös perhetyö ja seurakunta tekevät yhteistyötä lapsiperheiden asioissa, esim. perhetyö jalkautuu seurakunnan leirille. Pikkulapsityöryhmässä kunnan ja seurakunnan toimijat (varhaiskasvatus, sosiaalityö, perhetyö jne.) kokoontuvat säännöllisesti ja suunnittelevat toimintojaan yhdessä. Suunnitteilla olevaan kouluikäisten ryhmään on tulossa mukaan myös kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden edustaja.</p> <p>Pälkäneellä on osana LAPE-hanketta käynnissä Perheen yhteistä aikaa -pilotti, jossa kootaan koko perheen tapahtumia samaan paikkaan.</p>
3	<p>Pienryhmätyöskentely: aikuisten ja lasten palveluiden yhdyspinnat</p>	<p>Työstettiin päivän teemaa pienryhmissä learning café -menetelmällä. Pöytien kysymykset ja "TOP3"-nostot ryhmien tuotoksista (ks. myös liite 2 muistion lopussa):</p> <p>Pöytä 1 Milloin ja millaisissa tilanteissa lapsiperheiden palveluiden työntekijä kaipaisi tukea aikuisten palveluista? Millaisissa kysymyksissä tai tilanteissa lapsiperheiden palveluiden työntekijä voisi hyödyntää aikuisten palveluiden osaamista nykyistä enemmän?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Varhaisemmin ja nopeammin yhteistyöhön - Kokonaisvaltainen tilanteen arviointi ja kartoitus - Työntekijöiden asenne <p>Pöytä 2 Milloin ja millaisissa tilanteissa aikuisten palveluiden työntekijä kaipaisi tukea lapsiperheiden palveluista? Millaisissa kysymyksissä tai tilanteissa aikuisten palveluiden työntekijä voisi hyödyntää lapsiperheiden palveluiden osaamista nykyistä enemmän?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Asenne yhteistyöhön - Mahdollisuudet ja resurssit yhteistyöhön, tehtävänkuivissakin huomioitava (esimerkkinä mainittiin perheneuvolan ja aikuisten mielenterveystyön yhdistäminen) - Molemminpuolinen kunnioitus, myöntää ettei voi tietää kaikkea, asettua eittämisen alueelle, uskaltaa kysyä toiselta Työparityö lisää yhteistä ymmärrystä Tiedonvälitys eri toiminnoista ja palveluista - Kun huolta lapsen tilanteesta - Aikuisten työntekijöille haaste, miten vanhemmuutta tuetaan <p>Pöytä 3</p>

		<p>Miten lapsiperheiden palveluiden ja aikuisten palveluiden yhteistyötä voidaan toteuttaa aidosti asiakaslähtöisesti? Millaiset konkreettiset teot edistävät asiakaslähtöisyyttä?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sujuva tiedonkulku, yhteinen kirjaamisjärjestelmä, jota asiakas hallinnoi - Työntekijän roolin täsmentäminen: kuka kulkee rinnalla ja koordinoi, osallisuutta tukevat työtavat, työparityö, yhteiset neuvottelut, dialogisuuden vahvistaminen - Tila-asiat, missä kokoonnutaan - Konkreettiset järjestelyt: tilat, kalenteri, lastenhoito <p>Pöytä 4</p> <p>Konkreettisia esimerkkejä hyvistä yhteistyön käytännöistä ja toimintamalleista lapsiperheiden ja aikuisten palveluiden yhdyspinnoilla?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Työpari- ja verkostotyöskentely monipuolisilla kokoonpanoilla - Yhteistyö riittävän aikaisessa vaiheessa - Ensimmäinen toimija tekee kokonaisvaltaisen kartoituksen, systeminen ajattelu
4	Hankkeen itsearviointi	<p>Tampereen yliopiston johtamiskorkeakoulu toteuttaa Pirkanmaan LAPEn itsearvioinnin ja siihen liittyen kaikille työryhmän jäsenille on lähetetty kysely. Vastauksia on saatu 10 ryhmäläiseltä. Käytiin läpi kyselyn vastauksia ja keskusteltiin niiden pohjalta. Ks. koonti vastauksista diaesityksessä muistion liitteenä.</p> <p>Koska aikaa ei ollut tällä kertaa riittävästi käytettävissä jatkosuunnitelman tekemiseen eivätkä kaikki ryhmäläiset päässeet paikalle, sovittiin välitehtävä:</p> <p>Mitkä ovat tämän työryhmän ja sen jäsenten kolme tärkeintä seuraavaa tehtävää LAPE-hankkeessa? Vastaukset lähetetään 20.4.2018 mennessä Marialle (maria.antikainen@valkeakoski.fi).</p>
5	Muut asiat	Ajankohtaiset asiat diaesityksessä muistion liitteenä.

Liite 2
Ryhmätöiden koonnit

Pöytä 1

Milloin ja millaisissa tilanteissa lapsiperheiden palveluiden työntekijä kaipaisi tukea aikuisten palveluista?
Millaisissa kysymyksissä tai tilanteissa lapsiperheiden palveluiden työntekijä voisi hyödyntää aikuisten palveluiden osaamista nykyistä enemmän?

1. Nopeammin ja varhaisemmin

- Painopisteen siirtäminen varhaisemmaksi
- Monitoimijaisen tiimin koollekutsuminen nopeammin

- Nopeasti yhteistyöhön, erityisesti kun pieni lapsi on haastava, tai erityispiirteitä
- Nopeasti yhteistyöhön, kun kyseessä ns. paljon palveluita tarvitseva perhe
- Ongelmana puuttuvat rakenteet yhteistyölle
  - Tarvitaan asennemylytystä, agenteja/avainhenkilöitä

2. Kokonaisvaltainen perheen tilanteen arviointi ja kartoitus

- Tarvitaan työkalu, jonka avulla kartoittaa ja käydä läpi koko perheen tilanne.
- Kun perheessä on ongelmia liittyen:
  - talouteen, työllistymiseen tai asumiseen
  - kuntoutukseen tai KELA-etuuksiin
  - terveyteen/mielenterveyteen (kun se vaikuttaa vanhemmuuteen, hoivaan ja pärjäämiseen)
  - parisuhdeongelmiin/erotilanteisiin (varsinkin jos toisella vanhemmalla mt- ym ong.)
  - lapsen etenevään/vakavaan sairauteen tai vammaisuuteen
    - avioerot todennäköisempiä mm perheissä, joissa vammaisen lapsi.
    - vakava sairastuminen tai menehtyminen altistaa vanhemmat taloudelliselle kriisille, toimeentulopulmille
  - kun kriisi kohtaa perheen, yhteistyö esh tai aikuisten palveluiden kanssa.
  - tai kun kyseessä on maahanmuuttajaperhe
  - kun lapsen tilanne ”syö” perheen aikuisten voimavaroja.
  - kun lapsella on isot pulmat, yleensä koko perhe tarvitsee apua.

3. Yhteinen työ

- Poislähtämisen ja –ohjaamisen sijaan kutsutaan muita toimijoita yhteistyöhön
- Yhteistyö tärkeää. Jos vain lähetetään, huolestutaan aikuisten palveluissa lapsista ja työskentelyn focus vanhemmista katoaa (ainakin joksikin aikaa).
- Yhteistyötä käynnistettävä mm nla:n ja psykiatrian välille, kun äiti on hoidossa synnytyksen jälkeisen masennuksen vuoksi.
- Esim kun terveystarkastuksessa vanhempi saa korkeat AUDIT pisteet, voisi nykyisen ”painokkaalla äänellä” sanotun hoitoonohjauksen sijaan kutsua päihdetyön osaajan mukaan yhteistyöhön; neuvoa ja tukea siihen, miten edetä vanhemman asiassa.
- Aikuisten palveluista voisi saada uutta näkökulmaa tai työparin ja osaamista perheen kanssa työskentelyyn Varhaiskasvatuksessa voitaisiin hyödyntää nykyistä enemmän muiden osaamista ja muita palveluita yhteistyöhön.
- Mahdollisimman nopeasti muista palveluista ammattilaisia mukaan esim. koulun oppilashuollon työskentelyyn, mikäli oppilashuollon toimilla ei saada riittävästi tukea ja apua lapsen tilanteeseen.
- Yhteistyönä erillisten toimijoiden sijaan, varsinkin kun perheessä usean palvelun tarve, tulee helposti tilanteita, joissa ”joku muu hoitaa”, eli ei kukaan.
- Palvelutarjonta epäselvä, liian laaja. Tunnetaan vain ”oman alueen” tarjontaa.
  - Oikean työntekijän etsiminen haastavaa, erityisesti tilanteiden ollessa monimutkaisia.

**Milloin ja millaisissa tilanteissa aikuisten palveluiden työntekijä kaipaisi tukea lapsiperheiden palveluista?
Millaisissa kysymyksissä tai tilanteissa aikuisten palveluiden työntekijä voisi hyödyntää lapsiperheiden palveluiden osaamista nykyistä enemmän?**

- vanhemmuuden tukeminen haasteellista aikuistyöntekijöille
- lapsen oppimisen haasteet
- lasten ongelmista puhuttaessa ei ole luontevaa ottaa puheeksi aikuisten ongelmia?
- maahanmuuttajatyössä tarvitaan "välittäjää", kuinka toimitaan esim. päiväkodissa
- työntekijä otetaan "liittolaiseksi"
- Kelan ja kunnan välistä yhteistyötä tulisi lisätä
- aikuistyö ja vammaispalvelut työskentelevät yhdessä esim. etuusasioissa
- laajentunut tiimityö Pälkäneellä
- nepsy-ohjaus sekä lapselle että vanhemmille
- aikuisen haasteiden huomioiminen, kun lapsella ongelmia
- tiedonvälitys eri toiminnoista ja palveluista
- saman katon alla olemisen hyödyt
- aikuisen työntekijä kysyy, kuinka lapsi jaksaa
- vanhemman vaikea tilanne herättää kysymyksen lapsen tilanteesta
- yhteistyö perheleireillä esim. toiminnan kautta
- lapsen ongelman kautta tulee esille vanhemman vaikeudet (esim. nepsy-työssä)
- työnkuva kattaa perheneuvolatyön ja aikuisen mielenterveystyön
- pienessä kunnassa luontevaa tehdä yhteistyötä
- yhteistyöpalaverit
- nopea reagointi auttaa yhteistyön sujuvuutta
- lapsiperheiden taloudellinen tilanne haastava
- lape- ja aikuistyö eivät kohtaa - yhdyspintoja ei ole rakennettu
- työterveyshuolto
- salassapito rajoittaa yhteistyötä eri toimijoiden välillä
- työparityöskentely mahdollisuutena eri toimijoiden välillä
- asenne yhteistyöhön, mahdollisuus ja resurssit yhteistyöhön, työnkuva, molemminpuoleinen kunnioitus: myöntää, ettei tiedä kaikkea ja uskaltaa kysyä neuvoa
- lapsen tilanteen ymmärtäminen - lapsi puheeksi aikuisen kanssa, vaikka lapsi ei asu aikuisen kanssa
- yhteisiä koulutuksia työntekijöille
- työnkierto yli palvelurajojen
- isovanhemman tai muun tukihenkilön huomioiminen
- lasten harrastukset esim. muuttaessa tai syrjäytymisen vaarassa olevilla

Pöytä 3

Miten lapsiperheiden palveluiden ja aikuisten palveluiden yhteistyötä voidaan toteuttaa aidosti asiakaslähtöisesti? Millaiset konkreettiset teot edistävät asiakaslähtöisyyttä?

- sujuva tiedonkulku
- yhteisiä neuvotteluja tarvittaessa → asiakasnäkökulmasta oikeat henkilöt ja asiat
- työparityö, esim. aikuisen ja lapsen palvelutarpeenarvioinnit yhdessä
- dialogisuuden vahvistaminen (koulutus)
- yhteiset alueelliset "verkostoajat" kalentereissa turvaisivat yhteistyön nopeasti, oikea-aikaisesti
- neuvottelupaikkojen valinta, asiakasnäkökulmista parhaiten toimiva
- lasten huomioiminen: lapsen "hoidon" järjestäminen neuvottelun ajaksi
- työntekijöiden roolien täsmentäminen: asiakkaan rinnallakulkija, kuka koordinaativastuussa
- yhteisen ymmärryksen rakentaminen keskeisistä käsitteistä
- yhteinen neuvottelumistio ja asiakassuunnitelma

- toisen työn tunteminen niin, että osataan avata asiakkaalle; pakollinen tutustuminen toisiin työpaikkoihin
- tilaratkaisuja, jotka mahdollistava eri-ikäisten ihmisten yhdessä olemisen
- yhteinen kirjaamisjärjestelmä, asiakas hallinnoi tietoa ja tiedon jakamista
- asiakkaan osallisuutta ja kohtaamista tukevat työmenetelmät ja tavat
- konkreettiset järjestelyt: tilat, kalenteri, lastenhoito

Pöytä 4

Konkreettisia esimerkkejä hyvistä yhteistyön käytännöistä ja toimintamalleista lapsiperheiden ja aikuisten palveluiden yhdyspinnoilla?

- yhteisiä palavereja, verkostopalavereja, muutakin yhteistyötä nopealla aikataululla
- työparityöskentely aina, jos asiakkuus molemmissa
- ennakollisten lastensuojeluilmoitusten käsittely työparityönä
- eri toimijat (myös aikuisten palveluista) mukaan oppilashuollon asiantuntijaryhmään riittävän varhaisessa vaiheessa
- perhetyön ja työllisyyspalveluiden yhteistyö → yhdessä mietitään tekemistä arkeen
- Kelassa ensimmäinen toimija kartoittaa tilanteen kokonaisvaltaisesti → elämän tilanteen kartoitus, systeeminen ajattelutapa → keitä tarvitaan mukaan? → yhdessä tekemistä, ei pois työntämistä
- toimijat fyysisesti samassa paikassa → helppo konsultoida
- neuvontapuhelinnumerot asiakkaille ja työntekijöille, ilman puhelinaikoja
- seurakunnan työntekijä voi tulla mukaan asiakkaan neuvotteluun
- vanhemman psykologi mukaan lapsen palaveriin (varhaiskasvatus+neuvola)
- maahanmuuttajakoordinaattori tukena ja apuna myös lasten asioissa
- aikuissosiaalityöntekijä pyytää perhetyöntekijän työparikseen, myös yhteinen seuranta
- hyviä käytäntöjä esim.:
  - o yhteiset vertaisryhmät, esim. Vauvacafé (neuvola+srk), Babyblues-ryhmä (neuvolapsykologi+aikuispsykiatria), sururyhmä lapsille
  - o Pyydä apua -nappi
  - o Pälkäneen pikkulapsityöryhmä
  - o diakoniatyö tukee taloudellisesti perheiden osallistumista perheleirille/lasten leireille jne., mukana myös sosiaalityön asiakkaita